

5. Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ: ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η αναζήτηση της δυτικοευρωπαϊκής ενότητας.

- Μετά το 1945 η Ευρώπη, διαιρεμένη και κυριαρχούμενη από τις δύο υπερδυνάμεις, καλούνταν να αναζητήσει μια νέα θέση στον κόσμο.
- Ήδη από τα χρόνια του πολέμου υψώνονταν φωνές που ζητούσαν μια νέα δημοκρατική ευρωπαϊκή συνεργασία μετά την ήττα του φασισμού.
- Την επαύριο του πολέμου οι δυτικοευρωπαϊκές χώρες συνειδητοποιούσαν πλέον την ανάγκη να ξεπεράσουν τους εθνικιστικούς ανταγωνισμούς του παρελθόντος, που τόση καταστροφή είχαν φέρει σε ολόκληρη την ήπειρο κατά τη διάρκεια των δύο παγκόσμιων πολέμων.
- Τα γιγάντια προβλήματα της ανασυγκρότησης και της ανοικοδόμησης, καθώς και η ανάγκη για εδραίωση της δημοκρατίας απαιτούσαν μια συνεργασία που θα υπερέβαινε τα στενά εθνικά σύνορα.
- Εξάλλου, η επιτυχία του Σχεδίου Μάρσαλ κατέδειξε τα οφέλη της κοινής προσπάθειας.



Τον Μάιο του 1949 ιδρύθηκε το **Συμβούλιο της Ευρώπης**, διεθνής οργανισμός που αποσκοπεί στην ανάδειξη της κοινής ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς και στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Βέβαια, στα τέλη της δεκαετίας του 1940, οι ιδέες της ευρωπαϊκής ενοποίησης/ολοκλήρωσης δεν είχαν ακόμη μορφοποιηθεί.

- Από τη μία πλευρά, βρίσκονταν οι υποστηρικτές της διακυβερνητικής συνεργασίας, η οποία απαντά στους κλασικούς διεθνείς οργανισμούς όπως ο ΟΗΕ ή το Συμβούλιο της Ευρώπης· ωστόσο, οι οργανισμοί αυτοί λειτουργούν με βάση την αρχή της ομοφωνίας και δεν μπορούν να λειτουργήσουν ως μοχλοί ενοποίησης.
- Από την άλλη πλευρά, διατυπωνόταν η ιδέα της άμεσης δημιουργίας μιας ευρωπαϊκής ομοσπονδίας· ωστόσο, δεν υπήρχαν ακόμη οι προϋποθέσεις της ενότητας και ιδιαίτερα μια κοινή ευρωπαϊκή οικονομία:

Γιατί:

αν αποτύγχανε μια τέτοια προσπάθεια, τότε όλη η σύλληψη της ευρωπαϊκής ενότητας θα κατέρρεε. Για την ευρωπαϊκή ενοποίηση η διακυβερνητική συνεργασία δεν ήταν αρκετή, αλλά και η άμεση ομοσπονδιοποίηση δεν ήταν εφικτή.

- Υπήρχε όμως και μία τρίτη οδός: ο λεγόμενος «λειτουργισμός», που πρέσβευε ότι θα έπρεπε να ενοποιηθούν πρώτα ορισμένοι βασικοί τομείς της οικονομίας, ώστε να δημιουργηθούν οι πρακτικές προϋποθέσεις της ενότητας.

Οφέλη:

- Η διαδικασία αυτή θα συνέβαλε επιπλέον στην κατοχύρωση της ευρωπαϊκής ειρήνης. Μετά την επιτυχία σε αυτά τα πεδία θα ερχόταν στο μέλλον και η πολιτική ενότητα.

Αποτέλεσμα:

- Η αντίληψη αυτή τέθηκε σε εφαρμογή με τη δημιουργία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Οι εκπρόσωποί της, όπως οι Γάλλοι **Ρομπέρ Σουμάν** και **Ζαν Μονέ**, ο Βέλγος **Πολ-Ανρί Σπάακ**, ο Γερμανός **Κόνραντ Αντενάουερ**, έμειναν στην ευρωπαϊκή μνήμη ως «πατέρες της Ευρώπης».

Η σύσταση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Τον Μάιο του 1950 η έναρξη της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης σημειώθηκε, όταν ο Γάλλος υπουργός Εξωτερικών Ρομπέρ Σουμάν πρότεινε ένα σχέδιο που είχε εκπονηθεί από τον Ζαν Μονέ, υπεύθυνο του γαλλικού προγράμματος ανασυγκρότησης.

Σύμφωνα με το **Σχέδιο Σουμάν**, θα δημιουργούνταν μία ανώτατη Αρχή που θα έλεγχε τις βιομηχανίες άνθρακα και χάλυβα της Γαλλίας, της Δυτικής Γερμανίας και όσων από τις άλλες χώρες ενδιαφέρονταν να μετέσχουν. Την πρόταση αποδέχτηκαν η Δυτική Γερμανία, η Ιταλία και οι χώρες της **Μπενελούξ*** (Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο), και έτσι το 1952 συστάθηκε η **Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ανθρακα και Χάλυβα** (ΕΚΑΧ).

Με τον τρόπο αυτόν,

- ενοποιήθηκε ο πυρήνας της ευρωπαϊκής βαριάς βιομηχανίας, που τέθηκε υπό τον έλεγχο όχι των εθνικών κυβερνήσεων, αλλά μίας υπερεθνικής Αρχής.
- Η **υπερεθνικότητα**, δηλαδή η δυνατότητα της ΕΚΑΧ (αλλά και των άλλων Κοινοτήτων και της σημερινής Ευρωπαϊκής Ένωσης) να λαμβάνει αποφάσεις δεσμευτικές για τα κράτη-μέλη, είναι το στοιχείο που διαφοροποιεί τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης από τους άλλους διεθνείς οργανισμούς, οι οποίοι προωθούν την απλή διακυβερνητική συνεργασία.

Το 1954 απέτυχε μια νέα προσπάθεια για τη δημιουργία Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας.

Ωστόσο, το 1955-56, συστάθηκε μία επιτροπή, υπό την προεδρία του Βέλγου πολιτικού Πολ-Ανρί Σπάακ, για να εξετάσει τη δημιουργία ευρωπαϊκής κοινής αγοράς.

Οι εργασίες της επιτροπής Σπάακ απέφεραν καρπούς και στις 25 Μαρτίου 1957 υπογράφηκε η **Συνθήκη της Ρώμης**, που

- ίδρυε την **Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ)**, επικεντρωμένη στις βασικές ελευθερίες της διακίνησης προϊόντων, κεφαλαίων και ατόμων.

- Η Συνθήκη της Ρώμης κάνει ρητώς αναφορά σε μια «διαρκώς στενότερη ένωση» των ευρωπαϊκών λαών.
- Ιδρύθηκε επίσης η *Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας* (ΕΚΑΕ ή Ευρατόμ).

Η ΕΟΚ σημείωσε μεγάλη οικονομική επιτυχία από τα πρώτα χρόνια της ζωής της. Άλλωστε, η περίοδος από το 1950 έως τις αρχές της δεκαετίας του 1970 ήταν μια εποχή αδιάκοπης οικονομικής ανάπτυξης για την Ευρώπη.

Στην ΕΟΚ προσχώρησαν

- το 1973 η Βρετανία, η Ιρλανδία και η Δανία («βόρεια διεύρυνση»),
- η Ελλάδα το 1981,
- η Ισπανία και η Πορτογαλία το 1986 («νότια διεύρυνση»).

Επίσης, ένα σημαντικό βήμα για την προώθηση της ενοποίησης έγινε το 1985, με την έγκριση της *Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης*, που προέβλεπε στενότερη οικονομική και πολιτική ενότητα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου έγιναν νέες προσπάθειες εμβάθυνσης και διεύρυνσης.

Το 1992 υπογράφηκε η *Συνθήκη του Μάαστριχτ*, που προέβλεπε

- τη μετεξέλιξη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στη σημερινή *Ευρωπαϊκή Ένωση* (Ε.Ε.),
- καθώς και τη σύσταση της *Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης* της Ευρώπης (ΟΝΕ), που θα απέφερε τη δημιουργία κοινού νομίσματος.

Το 1994 στην Ευρωπαϊκή Ένωση προσχώρησαν η Σουηδία, η Φινλανδία και η Αυστρία,

ενώ επιμέρους αλλαγές στην εσωτερική λειτουργία της Ε.Ε. έγιναν

- με τις *Συνθήκες του Άμστερνταμ* το 1997
- και της *Νίκαιας* το 1999.

Το 2001 τέθηκε σε ισχύ το νέο νόμισμα, το *ευρώ*.

ενώ το 2004 στην Ε.Ε. εντάχθηκαν δέκα νέα μέλη, κυρίως από τον χώρο της παλαιάς Ανατολικής Ευρώπης, αλλά και η Κύπρος.

Το 2007 προσχώρησαν επίσης η Βουλγαρία και η Ρουμανία.

Παρά τα προβλήματα που κατά καιρούς εμφανίστηκαν στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης, η Ε.Ε. και η αρχή της υπερεθνικότητας

- εκπροσωπούν μια επανάσταση στις διεθνείς σχέσεις,
- καθώς και μια ελπιδοφόρα αλλαγή του ρου της ευρωπαϊκής ιστορίας, μακριά από τις εθνικιστικές αντιπαλότητες του παρελθόντος και προς την κατεύθυνση της ενότητας.
- Η ενοποιητική διαδικασία κατοχυρώνει τη δημοκρατία,
- επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων,
- επιτρέπει την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων
- και δίνει στην Ευρώπη μια αυξημένη επιρροή στις διεθνείς σχέσεις.

Ωστόσο, η ένωση της Ευρώπης δεν έχει ακόμη επιτευχθεί και αποτελεί ένα ζητούμενο για το μέλλον.